

Empowered lives.
Resilient nations.

Հայաստանի Հանրապետության բնապահպանության նախարարություն

Հայաստանի Երկամյա Առաջընթացի Երկրորդ Զեկույց

Ամփոփ տեղեկատվություն 2014թ.

10,450 Գգ CO₂համ.*

Ընդամենը ՋԳ արտանետումներ

7,012 Գգ CO₂համ.

(ընդհանուր արտանետումների 67.1%)

«Էներգետիկա»

782 Գգ CO₂համ.

(ընդհանուր արտանետումների 7.5%)

«ԱՊՍՕ»

2,044 Գգ CO₂համ.

(ընդհանուր արտանետումների 19.6%)

«Գյուղատնտեսություն»

611 Գգ CO₂համ.

(ընդհանուր արտանետումների 5.8%)

«Թափոններ»

-15,320 Գգ CO₂համ.*
(- 59%)

Արտանետումների փոփոխությունը, 1990-2014

*առանց «Անտառային տնտեսություն և այլ հողօգտագործում»

Հայաստանի Հանրապետության Երկամյա առաջընթացի երկրորդ զեկույցը (2ԵԱԶ) մշակվել է ըստ ՄԱԿ Կլիմայի փոփոխության շրջանակային կոնվենցիայի Կողմերի համաժողովի 1/16 և 2/17 որոշումների և ընդգրկում է Երկամյա առաջընթացի առաջին զեկույցից ի վեր թարմացված տեղեկատվություն ազգային պայմանների, ջերմոցային գազերի ազգային կադաստրի, կլիմայի մեղմման միջոցառումների, ստացված աջակցության և կարիքների, ինչպես նաև Չափումների, հաշվետվայնության և հավաստագրման համակարգի մասին: Զեկույցում նաև ներկայացված են «Էներգետիկա» սեկտորում մեղմման գործողությունների կանխատեսումները մինչև 2030թ. և դրանց ակնկալվող ազդեցությունը ջերմոցային գազերի արտանետումների վրա՝ հաշվի առնելով ոլորտի ռազմավարական նշանակությունը երկրի համար և այդ սեկտորում ջերմոցային գազերի արտանետումների մեղմման գզալի ներուժը:

2ԵԱԶ կից ներկայացվել է ՀՀ ջերմոցային գազերի (ՋԳ) ազգային կադաստրի հաշվետվությունը 2014թ. համար:

ՋԳ ազգային կադաստր

ՋԳ ազգային կադաստրը մշակվել է 2013 և 2014թթ. համար, ըստ ԿՓՓՄԽ 2006 ՋԳ ազգային կադաստրի ուղեցույցների: Ազգային կադաստրը ներառում է 4 ուղղակի ազդեցությամբ ջերմոցային գազերի՝ ածխածնի երկօքսիդի (CO₂), մեթանի (CH₄), ազոտի օքսիդի (N₂O), հիդրոֆտորածխածինների (HFC-ներ) արտանետումների/կլանումների գնահատումը՝ 2000-2014թթ. համար:

2014թ. Հայաստանի ՋԳ ընդհանուր արտանետումները կազմել են 10,450.71 Գգ CO₂համ., իսկ զուտ արտանետումները՝ 9,973.57 Գգ CO₂համ.: 2014թ. ՋԳ արտանետումները 4.3%-ով (434.5 Գգ CO₂համ.) գերազանցել են 2012թ. արտանետումները, որը հիմնականում պայմանավորված է սառնամասակարարում և օդորակում կիրառություններում F-գազերի լայնածավալ օգտագործմամբ, խոշոր եղջերավոր անասունների գլխաքանակի ավելացմամբ և պարարտանյութերի օգտագործմամբ:

2014թ. արտանետումների գերակշիռ մասը՝ 67.1%, առաջանում է «Էներգետիկա» սեկտորից: Արտանետումների ծավալով հաջորդը «Գյուղատնտեսություն» է՝ 19.6%, որին հաջորդում են «Արդյունաբերական պրոցեսներ և արտադրանքի օգտագործում» («ԱՊՍՕ») և «Թափոններ» սեկտորները՝ 7.5% և 5.8%, համապատասխանաբար:

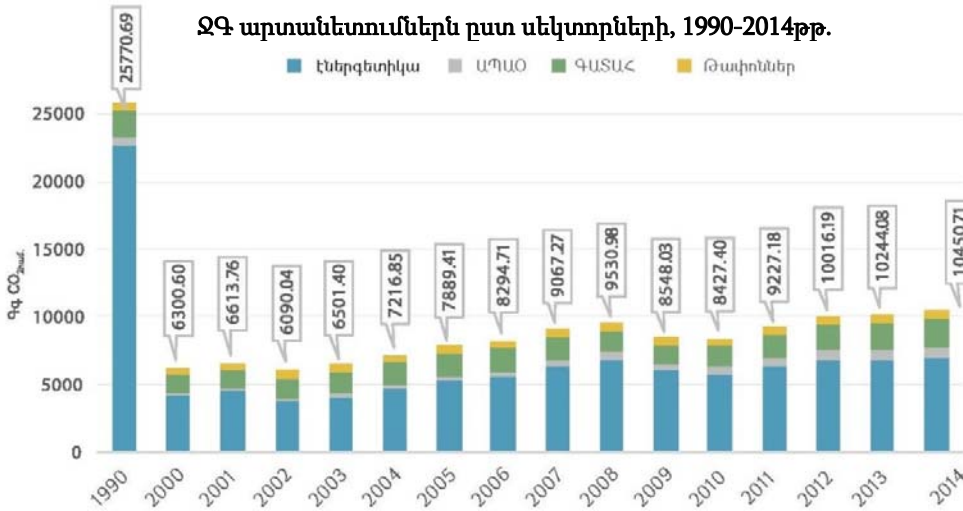
Հայաստանում ջերմոցային գազերից ամենաեականը ածխածնի երկօքսիդն է, որի մասնաբաժինը 2014թ. կազմել է 53.8%: CO₂ արտանետումների գերակշիռ մասը՝ շուրջ 95.5%, առաջանում է «Էներգետիկա» սեկտորից՝ հիմնականում պայմանավորված ջերմային կայաններից, ճանապարհային տրանսպորտի և բնակարանային ենթակառուցվածքից առաջացող արտանետումներով:

CH₄ արտանետումների մասնաբաժինը 2014թ. կազմել է ընդհանուր արտանետումների ավելի քան 33%-ը: Մեթանի արտանետումների մեծ մասը՝ 46.7%, առաջանում է «Էներգետիկա» սեկտորից՝ պայմանավորված բնական գազի փախուստային արտանետումներով: Երկրորդն իր մասնաբաժնով «Գյուղատնտեսություն» է՝ 37.8%,

գլխավորապես պայմանավորված աղիքային խմորումից առաջացող արտանետումներով:

N₂O արտանետումների մասնաբաժինը 2014թ. կազմել է ընդհանուր արտանետումների մոտ 8%-ը: Ազոտի ենթօքսիդի արտանետումների գերակշիռ մասը 88.6%, առաջանում է «Գյուղատնտեսություն, անտառային տնտեսություն և այլ հողօգտագործում» («ԳԱՏԱՀ») սեկտորից, հիմնականում պայմանավորված մշակվող հողերից N₂O-ի ուղղակի և անուղղակի արտանետումներով:

F-գազերի արտանետումները 2014թ. կազմել են երկրի ընդհանուր արտանետումների մոտ 5%-ը, սակայն դրանց մասնաբաժինը շարունակաբար աճում է:

Նկարը ցույց է տալիս «Էներգետիկա» սեկտորից առաջացող արտանետումների մասնաբաժնի շարունակական գերակշռությունը: 2014թ. «Էներգետիկա» սեկտորի ԶԳ արտանետումները 1990թ. նկատմամբ նվազել են 3.2 անգամ, այն դեպքում երբ առաջնային էներգիայի ընդհանուր մատակարարումը 2.5 անգամ. ինչը վկայում է Հայաստանի ցածր ածխածնային զարգացման միտումների մասին: Դա պայմանավորված է տնտեսության

կառուցվածքային փոփոխություններով՝ էներգատար ճյուղերի կրճատմամբ և ծառայությունների ոլորտի աճով, էներգիայի արտադրության և ճանապարհային տրանսպորտում էկոլոգիապես ավելի մաքուր վառելիքի՝ բնական գազի լայնածավալ օգտագործմամբ, ատոմային էլեկտրակայանի վերագործարկմամբ և փոքր հիդրոէներգետիկայի բուռն աճով. փոքր ՀԷԿ-երի քանակը 2000թ. համեմատությամբ աճել է ավելի քան 8 անգամ:

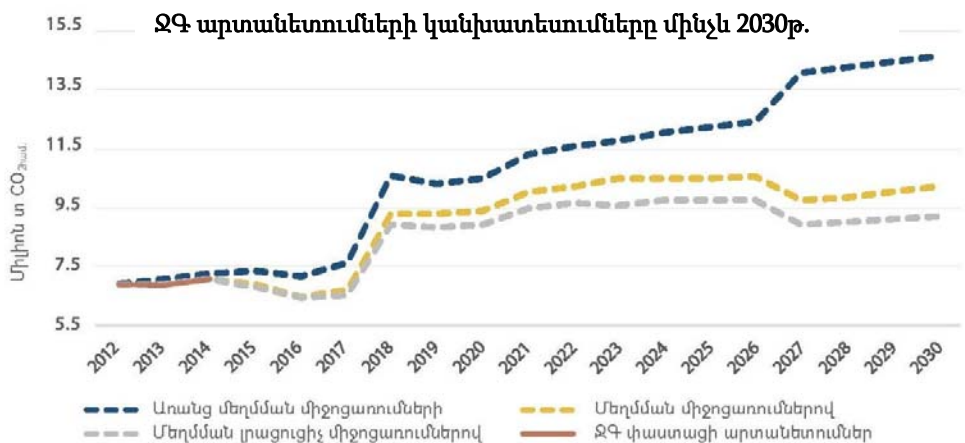
2014թ. ԶԳ արտանետումները ՀՆԱ միավորի հաշվով կազմել են 0.94տ CO₂հատ.՝ արտացոլելով 2010թ. ի վեր համեմատաբար կայուն մակարդակ: ԶԳ արտանետումները մեկ շնչի հաշվով կազմել են 3.31 տ CO₂հատ.՝ պայմանավորված բնակչության կրճատմամբ:

Մեղման միջոցառումներ և դրանց ազդեցության գնահատում

Գնահատվել են Հայաստանում 2013-2016թթ. կլիմայի փոփոխության մեղման միջոցառումների ազդեցությունը ԶԳ արտանետումների նկատմամբ՝ ըստ սեկտորների: Մեղման գործողությունների գնահատման և կանխատեսումների իրականացման համար առավելագույն նշանակությունը տրվել է «Էներգետիկա» սեկտորին, քանի որ այն հանդիսանում է ԶԳ արտանետումների հիմնական աղբյուր և միաժամանակ ունի մեղման առավելագույն ներուժ: Հաշվի է առնվել նաև այն հանգամանքը, որ սեկտորը կարող է մեծապես նպաստել հասնելու ՀՀ «Ազգային մակարդակով սահմանված (նախատեսվող) գործողությունների/ ներդրումների» շրջանակներում ամրագրված բնապահպանական զարգացման նպատակներին:

Դիտարկվել են արտանետումների երեք սցենարներ՝ կիրառելով LEAP համակարգչային ծրագիրը.

«Առանց մեղման միջոցառումների» սցենարում դիտարկվել են ԶԳ արտանետումների աճի ռիսկերը կապված նոր ատոմային բլոկի շահագործման հանձնելու ուշացման հետ: Վերականգնվող էներգետիկայի նոր աղբյուրներ չեն դիտարկվել:

«Մեղման միջոցառումներով» սցենարը ներառում է արդեն իսկ իրագործվող կամ մոտ ապագայում իրագործման ենթակա և հստակ ֆինանսավորման աղբյուրներ ունեցող միջոցառումները, ինչպես նաև ռազմավարական փաստաթղթերով նախատեսված առաջնահերթ նախագծերը:

«Մեղման լրացուցիչ միջոցառումներով» սցենարում դիտարկվել են այն միջոցառումները, որոնք կարող են ապահովել մեղման միջոցառումների առավելագույն ներուժի իրացում՝ ներկայացնելով վերականգնվող էներգիայի աղբյուրների ավելի հավակնոտ զարգացում, սակայն ունեն իրականացման բարձր անորոշություն: Այդ միջոցառումների իրականացման մեխանիզմները դեռևս չեն հստակեցվել և փաստացի քայլեր չեն ձեռնարկվել:

2014թ. ՀՆԱ-ի էներգատարությունը կազմել է 0.287տ ն.հ./հազ. ԱՄՆ դոլար՝ ցուցաբերելով 2000թ. ի վեր կրճատման կայուն միտում: Այս միտումն, ըստ կանխատեսումների, մեղման միջոցառումների իրականացման արդյունքում պահպանվելու է մինչև 2030թ.:

2014թ. ՋԳ արտանետումները առաջնային էներգիայի միավորի հաշվով կազմել են 2.2տ CO₂equiv. /տ ն.հ.՝ արտացոլելով 2010թ. ի վեր համեմատարար կայուն մակարդակ: